

o počátcích stvoření a různé typy předpovědí a předvídání. Tyto zprávy neměly nic společného s židovským ani křesťanským náboženským právem, které se u nich zachovávalo. Tito lidé byli Ka'b al-Ahbár, Wahb ibn Munabbih, 'Abdalláh ibn Sallám a jiní. Komentáře koránu byly tak naplněny materiálem podobných tendencí, tradovaným na základě jejich autorit a obsahujícím zprávy, které jsou závislé výlučně na nich. Vykladači koránu nebyli v tomto směru příliš přísní a naplnili komentáře takovým materiálem, který pocházel od lidí Tóry, kteří žili v poušti a nebyli schopni ověřovat si zprávy, jež sami tradovali. Nicméně to byli proslulí a vysoce vážení muži, neboť zaujímali postavení ve svém náboženství a ve své náboženské obci, a proto byly jejich výklady od té doby přijímány.

Později se učenci věnovali ověřování a kritickému zkoumání. Objevil se Abú Muhammad ibn 'Atfja, maghribský vědec z nedávné doby, který zkrátil všechny komentáře a vybral nejpravděpodobnější výklady. Uložil tento materiál v dobré knize, která se běžně užívá u obyvatel Maghribu a Španělska. Al-Kurtubí přijal v tomto směru jeho metodu a sepsal jiné dílo, které je dobře známo na Východě.

Druhý způsob interpretace koránu se opírá o jazykovědné znalosti, jako je lexikografie a stylistika, užívané pro vystižení významu pomocí vhodných prostředků a metod. Tento způsob se jen zřídka objevuje odděleně od prvního druhu koránské interpretace. První druh je ten, kterého je zásadně zapotřebí, zatímco druhý způsob se objevil až tehdy, když se jazykověda a filologické vědy staly řemeslem. Nicméně u některých vykladačů koránu převládá.

Komentář, v němž je tato metoda nejlépe reprezentována, je „Kitáb al-Kaššáf“ od az-Zamachšariho z Chuwárizmu. Jenomže jeho autor se ve svých dogmatických názorech přidržuje mu'tazily, a užívá proto různých metod rétoriky a argumentuje ve prospěch úchylkářských nauk mu'tazily, kdykoliv se domnívá, že nalézají oporu ve verších koránu. Spolehliví ortodoxní učenci si jeho díla proto

nevšímají a varují každého před jeho nástrahami, i když přiznávají, že stojí na pevném základě ve všem, co se týká jazyka a stylistiky. Jestliže je čtenář tohoto díla seznámen s ortodoxními dogmaty a zná argumenty na jejich obranu, bude bezpochyby bezpečný před jeho nesprávnými názory, a měl by se tedy chopit příležitosti, aby je prostudoval, neboť obsahují pozoruhodné a rozličné lingvistické informace.

11. Vědy zabývající se tradicí

Vědy, zabývající se Prorokovou tradicí (*hadíth*), jsou četné a rozmanité. Jedna z nich se týká rušících a zrušených tradic. Dovolení zrušit dřívější výrok a místo zrušení jsou vymezeny naším náboženským právem. Je to přízeň prokázaná Bohem svým služebníkům a určitá úleva, poskytnutá proto, aby jim pomohla ve věcech, které se týkají jejich blaha, za něž je Bůh odpovědný. Bůh pravil: „Kdykoliv zrušíme nějaký verš nebo jej určíme k zapomenutí, přineseme jiný, který je lepší nebo stejně dobrý“ (2 : 106).

Znalost o rušících a zrušených verších patří jak ke koránu, tak i k tradici. Vše, co se týče koránských zrušení, je obsaženo v komentářích ke koránu, cokoliv se v tomto směru vztahuje k tradici, patří do vědy o tradici.

Dvě tradice se mohou vzájemně vylučovat a je obtížné je smířit za pomoci interpretace. Jestliže se v takovém případě ví, že jedna je dřívější než druhá, je stanoveno, že pozdější tradice ruší dřívější. To je jeden z nejdůležitějších a nejobtížnějších problémů vědy o tradici. Az-Zuhri pravil: „Pro právníky bylo choulostivým a nemožným úkolem rozlišit tradice, které ruší jiné, od těch, které byly jimi zrušeny.“

Jinou vědu o tradici tvoří znalost pravidel, která stanovili vedoucí učenci tohoto oboru, aby poznali řetěz tradentů, jednotlivé tradenty, jejich jména, jak se předání uskuteč-

nilo, jejich podmínky, jejich třídy a jejich rozličné odborné názvosloví. A došlo k tomu proto, že na základě obecného souhlasu je nutno jednat v souladu se zprávami opírajícími se o autoritu Proroka božího. To vyžaduje pravděpodobnost domněnky, že informace je pravá. Proto musí nezávislý badatel ověřovat všemi prostředky, zda je možno takovou domněnku vyslovit.

Může tak učinit prozkoumáním řetězu tradentů. Pro ten účel užívá znalostí o spolehlivosti, přesnosti, důkladnosti a nedostatku bezstarostnosti či nedbalosti, které mohou hodnověrní muslimové poskytnout o tradentovi. Dále existuje rozdíl v hodnotě mezi tradenty. Jsou rozdíly i ve způsobech, jak se předání tradice uskutečnilo. Tradent mohl slyšet šejcha diktovat tradici nebo ji mohl číst z knihy v jeho přítomnosti nebo ji mohl slyšet číst v přítomnosti šejcha a šejch ji mohl pro něho napsat, nebo mohl získat šejchovo povolení pro tradování psaných tradic či pro vyučování určitých tradic.

Mimoto se vyskytuje rozdíl ve stupni zdravoti či přijatelnosti tradovaného materiálu. Nejvyšší stupeň spolehlivosti materiálu se nazývá „zdravý“, potom přijde „dobrý“. Nejnižší stupeň je „slabý“. Klasifikace tradic obsahuje ještě tyto stupně: „vynechávající prvního předavatele po Muhammadovi“, „vynechávající jeden článek řetězu“, „vynechávající dva články“, „postižená nějakou vadou“, „ojedinělá“, „neobvyklá“ a „ojedinělá a podezřelá“. V některých případech se vyskytne rozdíl v názoru, zdali tradice mají být zamítnuty, v jiných zase existuje obecný souhlas, že se tak má stát.

Potom následují diskuse o termínech vztahujících se k textu tradic. Takový text může být „neobvyklý“, „obtížný“, „chybný“ či „obsahující homonyma“ nebo „homografy“.

Ve všech těchto bodech stanovili badatelé o tradici pevné zásady, vysvětlující jednotlivé stupně a termíny a určené k tomu, aby chránily předávání od případných nedostatků. Prvním významným učencem, který tyto zásady stanovil,

byl Abú 'Abdalláh al-Hákim, jehož díla o tomto předmětu jsou proslulá.

Účel tohoto vědního oboru je vznešený, neboť se zabývá znalostí toho, jak zachovat tradice založené na autoritě Muhammadově, až se vyjasní, které z nich je třeba přijmout a které zavrhnout.

Věz, že Muhammadovi druhové a muži druhého pokolení, kteří předávali sunnu, byli dobře známi v islámských velkoměstech. Tradenti žili v Hidžázu, Basře i v Kúfě a potom v Sýrii a v Egyptě, a ve své době byli proslulí. Předavatelé tradic z Hidžázu měli méně článků ve svých řetězech než jiní a byli také spolehlivější, neboť vážali přijmout jako předavatele osoby méně známé, jejichž podmínky nebyly známy.

Po muslimech z rané doby se stal mistrem hidžázké tradice imám Málík, vedoucí vědec z Medíny. Potom vystoupili jeho kolegové, jako byl imám Muhammad ibn Idrís aš-Šáfi'í, Ibn Wahb, Ibn Bukajr, al-Ka'nabí, Muhammad ibn al-Hasan a po nich Ahmad ibn Hanbal a jiní pozdější učenci.

Zpočátku se znalost náboženského práva opírala jen o ústní tradici. Nevyžadovala ani spekulaci, ani použití nezávislého názoru, ani složité uvažování. Muslimové rané doby se jím zabývali, vybírali zdravý materiál, a tak sunnu zdokonalovali. Málík napsal „Kitáb al-Muwatta'" (Vyšlapaná cesta) podle hidžázké tradice a v ní stanovil stěžejní zákony na základě zdravého a všeobecně přijímaného materiálu tradic; uspořádal své dílo podle právnických kategorií.

Badatelé o tradici se zabývali také různými sbírkami tradic a rozličnými řetězy tradentů, jako byla škola hidžázkých a iráckých předavatelů. Určitá tradice mohla být známa buď pouze jedním způsobem, nebo různými způsoby a mohla se opakovat v různých kapitolách právnických knih, protože pojednávala o více předmětech.

Vůdčí postavou mezi badateli o tradici byl ve své době Muhammad ibn Ismá'íl al-Bucháří, který ve svém „Mus-

nad as-Sahíh“ (Sbírka zdravých tradic) rozšířil oblast tradice a uveřejnil ortodoxní tradici, uspořádanou podle předmětů. Kombinoval všechny rozdílné způsoby hidžázkých, iráckých a syrských tradicionářů, přijímaje materiál, na němž se všichni shodli, a vylučuje materiál, o němž se mnění rozcházelo. Opakoval určitou tradici v každé kapitole, k jejímuž obsahu měla tato tradice nějaký vztah; jeho tradice se proto opakují ve více kapitolách, neboť jediná může pojednávat o více předmětech. Jeho kniha tak obsahuje 7200 tradic, z nichž se 3000 opakuje. V každé kapitole odděloval od sebe tradice s různými řetězy předavatelů.

Po něm přišel imám Muslim ibn al-Hadždžádž al-Kušajrī, který sestavil knihu stejného názvu. V ní předával materiál, který dosáhl všeobecného uznání, vynechal však veškeré opakování a neodděloval různé recenze a řetězy tradentů. Uspořádal své dílo v souladu s právníckými kategoriemi.

Učenci opravovali tyto dva autory a zaznamenávali případy zdravých tradic, neobsažených v jejich dílech.

Abú Dáwúd as-Sidžistání, Abú 'Ísá at-Tirmidhí a Abú 'Abdarrahmán an-Nasá'í napsali knihy tradic, které obsahovaly víc než zdravé tradice. Jejich úmyslem bylo zařadit i všechny ty tradice, které dostatečně splňovaly podmínky pro platné tradice. Byly to buď tradice s krátkým řetězem tradentů, což je činilo zdravými, jak je všeobecně uznáváno, nebo to byly tradice nižších stupňů, jako jsou „dobré“ a jiné. Měly sloužit jako vodítko pro ortodoxní praxi.

Toto jsou sbírky tradic, užívané jako běžné příručky v islámu, a jsou to hlavní ortodoxní díla. K těmto pěti sbírkám byly připojeny ještě další, jako například díla Abú Dáwúda at-Tajálísiho, al-Bazzára, 'Abd ibn Humajda, ad-Dárimího, Abú Ja'lá al-Mausilího a imáma Ahmada. Jejich úmyslem bylo sebrat materiál tradovaný od Muhammadových druhů, který se však nedá použít jako argument.

Nicméně se traduje na základě autority imáma Ahmada, že říkával synu 'Abdalláhovi o své sbírce „Musnad“, která

obsahuje 31 000 tradic: „Toto dílo je výběrem z asi 750 000 tradic. Prorocké tradice, o nichž je mezi muslimy rozdílné mínění a které v mém díle nenajdete, nemohou být použity jako argument.“ To naznačuje, že všechny materiál „Musnadu“ může být spolehlivě použit pro argumentaci.

V naší době nejsou již tradice publikovány a sbírky tradic dřívějších badatelů nejsou opravovány. Obecná zkušenost dosvědčuje, že tito četní náboženští předáci, kteří jsou si časově velmi blízcí, byli tak schopní a měli tak pevný nezávislý úsudek, že sotva zanedbali nebo vynechali nějakou tradici, a je tedy naprosto nemožné, aby nějaký pozdější učenec ještě nějakou objevil. V naší době se proto lidé zabývají jediné opravováním hlavních psaných děl, určováním přesnosti jejich předávání a stanovením nepřetržitého řetězu tradentů, vedoucího až k autorům. Hlavní pozornost je soustředěna, až na málo výjimek, jen na oněch pět hlavních děl.

Mezi nimi zaujímá nejvyšší postavení al-Buchárího „Sahíh“; lidé pokládají za obtížné komentovat tuto knihu a zjistilo se, že je to velmi složité, neboť to vyžaduje znalost četných recenzí a osobností z Hidžázu, Sýrie a Iráku, dále znalost jejich životních osudů a podmínek a názorů různých učenců o nich. Trvalého studia je rovněž zapotřebí k tomu, aby se porozumělo názvům kapitol. Al-Buchárí totiž nadepíše nějakou kapitolu titulem a pak v ní uveřejňuje tradici s určitým řetězem tradentů nebo její určitou recenzi. Potom pod jiným záhlavím umístí stejnou tradici, protože pojednává o předmětu, který k tomu patří. A to se týká všech kapitol, takže jedna jediná tradice se opakuje v mnoha kapitolách.

Věz, že náboženští předáci nezávislého úsudku se lišili co do rozsahu svých znalostí tradic. Říká se, že Abú Hanífa tradoval všeho všudy 17 tradic. Imám Málík přijímal jako zdravé pouze ty tradice, které byly obsaženy v jeho knize, a bylo jich nanejvýš 300. Ahmad ibn Hanbal zařadil do své sbírky 30 000 tradic; každý měl jen tolik tradic, kolik mu jeho nezávislý úsudek v tomto směru dovolil přijmout.

Jeden zaujatý a nespravedlivý člověk se odvážil tvrdit, že někteří z těchto předáků věděli o tradicích jen málo a že proto jich tak málo předali. Je nemožné uvěřit něco takového o velkých náboženských předácích. Náboženské právo je odvozeno z koránu a ze sunny a ti, kdo znají jen málo o tradicích, musí je bezpodmínečně studovat a předávat s horlivostí a nadšením, aby byli schopni odvodit náboženství z jejich zdravých základních principů a dobrat se práva, které bylo dáno Bohem Muhammadovi. Proto také velcí náboženští předáci, kteří předali jen málo tradic, učinili tak z toho důvodu, že by mohli být napadeni kvůli tradicím, které tradovali, a protože se proti jejich způsobu předávání mohly vznášet námitky, zejména proto, že většína učenců dává přednost negativní kritice před pozitivní. Jejich nezávislý úsudek je vedl k tomu, aby nechali stranou tradice a řetězy tradentů, v nichž se podobné nedostatky mohly vyskytnout a které jsou víc než četné. Proto předali jen málo tradic; dále předávali Hidžázané víc tradic než Iráčané, vždyť Medína byla místem, kam se uchýlil Muhammad a kde sídlili jeho druhové. Ti, kdo později přesídlili do Iráku, se zaměstnávali spíš svatou válkou než předáváním tradic.

12. Náboženské právo a jeho části

Náboženské právo učí znalosti, jak třídit boží zákony, které se týkají činů všech zodpovědných muslimů, na povinné, zakazující, doporučující, zavrhuje a dovolující. Tyto zákony jsou odvozeny z koránu, ze sunny a z důkazů, které Muhammad ustanovil pro znalost zákonů. Zákony vyvozené ze všech těchto pramenů jsou nazývány „náboženským právem“ (*fikh*).

Muslimové rané doby vyvodili zákony z těchto dokladů, ačkoliv se pochopitelně odlišovali v jejich výkladu. Důkazy jsou odvozovány hlavně z textů a texty jsou psány arabsky.

V mnoha případech, a zejména v otázkách právních pojmů, existují mezi muslimy proslulé rozpory o významu obsaženém ve slovech. Mimoto se tradice značně odlišují co do spolehlivosti svého předání a textu. Jejich právní obsah je zpravidla rozporný, a proto je zapotřebí nějakého rozhodnutí. Z toho pak vyplývají rozpory v názorech. Kromě toho důkazy nedoložené z textů způsobily další rozdíly v názorech. A pak jsou tu nově vznikající případy, jež nejsou texty řešeny; ty bývají zařazeny pomocí analogie k tomu, co je v textech obsaženo. To vše vede k nevyhnutelným rozdílům v názorech a je to důvodem, proč se mezi muslimy rané doby a mezi náboženskými předáky později vyskytly názorové rozdíly.

Kromě toho ne všichni Muhammadovi druhové byli kvalifikováni, aby podávali právní rozhodnutí, a ne všichni mohou sloužit jako pramen pro náboženskou praxi. To se omezovalo jen na muže, kteří znali korán a byli seznámeni s rušícími i zrušenými, s dvojsmyslnými i nedvojsmyslnými verši a se všemi ostatními důkazy, které mohou být odvozeny z koránu, neboť se tomu naučili přímo od Proroka nebo od svých výše postavených druhů, kteří se to od něho naučili. Tito mužové byli pak nazýváni „čtenáři“, tj. těmi, kdo jsou schopni číst korán. Protože Arabové byli negramotný lid, ti, kdo dovedli číst korán, byli odlišeni titulem „čtenářů“; jejich schopnost číst byla v oněch dnech věcí pozoruhodnou.

Tak tomu bylo na počátku islámu. Potom vzrůstala islámská města a negramotnost mezi Araby zanikla díky tomu, že se neustále zabývali koránem. Tehdy začal rozvoj náboženského práva, které se stalo zaměstnáním i vědou. Znalci koránu nebyli již nazýváni „čtenáři“, nýbrž právníky a náboženskými učenci.

Právníci vypracovali dva rozdílné přístupy k náboženskému právu. Jedním z nich bylo užívání úsudku a analogie; ten byl zastoupen hlavně v Iráku. Druhým bylo používání tradic, a tento směr reprezentovali hlavně Hidžázané.

Jak jsme již uvedli, mezi Iráčany kolovalo jen málo tradic; proto tam hojně používali analogii a stali se v ní obratnými. To jim vyneslo název „představitelé úsudku“; vůdcem, kolem něhož a kolem jehož stoupenců se soustředila jejich škola, byl imám Abú Hanífa. Vůdcem Hidžázských byl imám Málík ibn Anas a po něm aš-Šáfi‘í.

Později jedna skupina náboženských učenců neschvalovala analogii a zavrhl její užívání; byli to záhirovci. Ti omezili prameny práva pouze na texty a obecný souhlas. Hlásali, že zjevná analogie a příčinnost naznačená texty spočívá přímo v textech, neboť text, který určuje důvod zákona, dovoluje vyřknout právní rozhodnutí pro všechny případy jím kryté. Vůdci této školy byli Dávúd ibn ‘Alí a jeho syn a jejich stoupenci.

Tyto tři školy prosluly v širokých masách muslimů. ‘Alí-jovci zavedli vlastní školu a měli vlastní náboženské právo, které opírali o své dogma, vyžadující snižování některých druhů Muhammadových, a o svůj názor, hlásající neomylnost imámů a nepřipustnost rozporů v jejich výrocích. To všechno jsou však neplodné principy. Také cháridžovci měli vlastní školu. Avšak široké masy se nestaraly o tyto (neortodoxní) školy, spíš je zavrhovaly a pohrdaly jimi. O názorech těchto škol není nic známo a jejich knihy se netradují. Nenalzáme po nich žádné stopy, leda v územích, jež tyto sektáři obývají. Proto jsou právníké knihy šířeny jen v šíitských zemích a tam, kde jsou šíitské dynastie, na Západě, na Východě a v Jemenu. Stejně je tomu i s cháridžovci.

Záhirovská škola dnes již zanikla, neboť její náboženští předáci vymřeli a široké masy muslimů nesouhlasí s jejím učením. Přežívá jedině v knihách, které mají věčný život. Bezvýznamní lidé občas cítí povinnost hlásit se k této škole a studovat její knihy, aby se naučili jejímu systému náboženského práva, avšak nedostanou se nikam a narazí na nesouhlas a opozici širokých mas muslimů. Při tom jsou někdy považováni za novotáře, neboť berou své znalosti z knih, pro něž učitelé neposkytují klíč. Tak to učinil Ibn

Hazm al-Andalusí, ačkoliv zaujímal vysoké postavení jako odborník ve vědě o tradici. Přestoupil k záhirovské škole, nabyt o ní značných znalostí a podával nezávislý výklad jejich hlavních názorů. Byl však v opozici proti jejich vůdci Dávúdu a napadl většinu muslimských náboženských předáků. Zato se mu učenci pomstili tím, že pomlouvali jeho školu a naprosto si nevěšovali jeho knih. Došlo to tak daleko, že bylo zakázáno jeho knihy prodávat na tržištích a občas byly dokonce ničeny.

Zůstala tedy jenom škola představitelů úsudku v Iráku a představitelů tradice v Hidžázu. Vedoucí autoritou Iráčanů, kolem níž se jejich škola soustředila, byl Abú Hanífa an-Nu‘mán ibn Thábit. Jeho místo v právníké vědě nemá soupeře, což dosvědčili i lidé stejného významu, zejména Málík a aš-Šáfi‘í.

Vedoucí autoritou Hidžázských byl Málík ibn Anas al-Asbahí, který měl přední postavení v Medíně. Vyznamenal se zejména tím, že přidal další pramen práva k těm, které byly známy jiným učencům, to je praxi obyvatel Medíny. Zastával názor, že díky svému náboženství a tradicionalismu se Medínští nutně vždy řídili praxí předcházejícího pokolení v otázce, co je třeba činit a co nikoliv. Tento proces se odvozoval až od pokolení, které bylo ve styku s Prorokem a znalo, co je třeba činit a co nikoliv. Podle Málíkova mínění je proto praxe Medínských základním právním důkazem.

Mnozí vědci se domnívali, že praxe Medínských je spíš otázkou všeobecného souhlasu. Proto zamítali její užívání u Málíka, neboť použití všeobecného souhlasu jako pramene práva není omezeno jen na obyvatele Medíny, nýbrž se vztahuje na všechny muslimy. Věz však, že všeobecný souhlas znamená souhlas ve věcech náboženství na základě nezávislého úsudku. Málík se nedíval na praxi Medínských tímto způsobem, nýbrž viděl ji ve světle kontinuity osobního pozorování několika následujících pokolení, jdoucích nazpět až k Muhammadovi. Je pravda, že tento problém se uvádí v kapitolách pojednávajících o všeobecném sou-

hlasu, neboť tam je pro to nejvhodnější místo; jak praxe Medínských, tak i všeobecný souhlas se týkají shody. Avšak shoda na základě všeobecného souhlasu je výsledkem nezávislého úsudku a mínění, zatímco shoda Medínských se týká jejich praxe, neboť předpokládá spolehnutí na osobní pozorování praxe jejich předchůdců. Bylo by ovšem mnohem vhodnější, kdyby se tento problém uváděl v kapitole o skutcích Prorokových nebo v souvislosti s důkazy, o nichž se mínění liší.

Po Málíku ibn Anasovi následoval Muhammad ibn Idrís al-Muttalibí aš-Šáfi'í, který odešel po smrti Málíkově do Iráku. Zde se setkal s přívrženci imáma Abú Hanífy a učil se u nich. Spojil přístup Hidžázkých s přístupem Iráčanů a založil vlastní školu, odporující Málíkovi v mnoha bodech.

Po Málíkovi a aš-Šáfi'ím přišel Ahmad ibn Hanbal, který byl jedním z nejvýznamnějších badatelů o tradici. Jeho přívrženci studovali u stoupenců Abú Hanífy bez ohledu na obrovskou znalost tradice, kterou sami měli, a založili další školu.

Tyto čtyři autority jsou tradičně uznávány v muslimských městech. Lidé věrní tradici dávno zamítli všechny jiné autority a učenci už dál nepřipouštějí žádné názorové rozdíly. Odborné názvosloví věd se velmi rozmnožilo a rozrůznilo a určité překážky zabraňují lidem dosáhnout úroveň nezávislého úsudku. Vládne také obava, že by různost mínění mohla působit na nekvalifikované lidi, jejichž úsudku a náboženství nelze důvěřovat. Vědci proto přiznávají, že jsou neschopni uplatnit nezávislý úsudek, a mají lidi k tomu, aby přijali tradici uvedených autorit a skupin jejich přívrženců. Zakazují, aby člověk měnil svou tradiční příslušnost k jedné z těchto škol, neboť by to byla lehkovážnost.

Současní muslimové se řídí tradicí jedné ze čtyř autorit. Přívrženců Ibn Hanbala je velmi málo, většina jich žije v Sýrii a v Iráku, tj. v Baghdádu a jeho okolí. Tito lidé mají nejlepší znalost sunny a předávání tradic, a jako pra-

menu práva jim dávají přednost před úsudkem na základě analogie, pokud je to možno. Bývali kdysi silní a početní v Baghdádu, dokud se nedostali do sporu se šíity, což způsobilo v Baghdádu mnoho neklidu. Skončilo to, teprve když se Tataři zmocnili tohoto města. Nejvíce hanbalovců lze dnes nalézt v Sýrii.

Přívrženci Abú Hanífy jsou dnes Iráčané a muslimové v Indii, Číně, Turkestánu a ve všech nearabských zemích. Jeho škola byla dříve omezena jen na Baghdád a na Irák. Jeho žáci zaujímali místa na dvoře 'abbásovských chalífů, psali četná díla a často se dostávali do sporu se šáfi'ovci. Jejich metoda řešení sporných otázek byla výtečná, učinili z ní velmi pěkný vědní obor a rozvinuli v ní pozoruhodné myšlenky.

Aš-Šáfi'í má víc přívrženců v Egyptě než kdekoli jinde. Jeho škola byla původně rozšířena v Iráku, Churásánu a Transoxánii. Spolu s hanafovci se podíleli na úkolu vydávat právní dobrozdání a vyučovat právu ve všech muslimských městech. Pořádali mnoho diskusních shromáždění a knihy o sporných otázkách jsou plny různých druhů šáfi'ovské argumentace. Později toto vše skončilo, když byly výhodné oblasti zničeny.

Málíkova škola se omezovala na Maghrib a Španělsko, i když ji nalézáme také jinde. Avšak obyvatelé Maghribu a Španělska jen zřídka následují jiné školy. To lze vysvětlit tím, že mnoho jich cestovalo do Hidžázu, kde jejich cesta skončila. Medína byla v oné době domovem náboženských věd, které se odtud rozšířily i do Iráku. Avšak Irák neležel na cestě, a proto se omezili na studium u medínských učenců, tj. u Málíka, který byl vůdčím učencem tehdejší doby, a později u jeho žáků. Proto se vždy odvolávali na Málíka a stali se jeho přívrženci a nikoho jiného, neboť metody jiných učenců k nim nepronikly. Kromě toho převládalo u obyvatel Maghribu a Španělska pouštní nazírání; nestarali se o usedlou kulturu, která existovala u Iráčanů. Byli proto mnohem víc nakloněni Hidžázkým, neboť i ti měli pouštní nazírání. Proto málíkovská škola si u nich

provždy uchovala svou prostotu a nebyla postižena zjemněním a zdokonalením usedlé kultury, které ovlivnily ostatní školy.

Věda o dědických zákonech

Věda o dědických zákonech se zabývá znalostí toho, jak rozdělovat majetek a jak správně určit podíly na určitém majetku vzhledem k vztahu jednotlivých podílů vůči základnímu rozdělení. Patří k ní také znalost znovuupravení podílů, které je nutné, když někdo z původních dědiců zemře a jeho podíl musí být rozdělen mezi jeho dědice. Na základě výpočtu dojde k úpravě prvního rozdělení majetku tak, aby všichni dědici mající nárok na podíly z majetku dostali tyto podíly, aniž bylo zapotřebí rozdělení skutečně provést. Taková nová úprava se může provádět víc než jednou nebo dvakrát a pokaždé je zapotřebí nového výpočtu.

Při rozdělování majetku se musí rovněž vzít v úvahu dvě možnosti, například že jeden z dědiců uznává nároky jiného dědice, zatímco třetí dědic tyto nároky neuznává. Potom je rozdělení majetku vypočteno podle obou daných možností a uvažuje se o výši podílů. Majetek je rozdělen mezi dědice v podílech odpovídajících základním zlomkům, například takto: A a B jsou dědici. Zatímco A uznává třetího dědice C, B jej odmítá. Majetek je pak rozdělen mezi A a B, jako by byli jedinými dědici. Potom jsou vypočteny podíly pro A, B a C jako pro pravoplatné dědice a C obdrží svůj podíl z původního podílu A. To vše si vyžaduje složité počítání. Proto právníci učinili z dědického práva zvláštní a oddělený obor, který nádavkem k právním znalostem vyžaduje počítání jako převládající součást. Je proto někdy pokládáno za zcela samostatné odvětví.

Vědci psali o tomto oboru mnoho knih. Nejproslulejším dílem, napsaným v poslední době španělskými málikovci, je kniha Ibn Thábita, „Muchtasar“ (Výbor) od soudce Abu l-Kásima al-Haufiho a dále dílo al-Dža'dího.

Je to vznešený obor, který kombinuje intelektuální a tra-